

درباره مقابله با شیوع ویروس کرونا (۴۲)

آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش

چالش‌ها و راهکارها

مقدمه

به گزارش یونسکو هم‌اکنون ۸۹ درصد جمعیت دانش‌آموزی جهان در ۱۸۸ کشور از حضور در مراکز آموزشی و کارگاه‌های فنی و حرفه‌ای محروم شده‌اند.

آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش به‌عنوان آموزش‌های «علمی- عملی» وزارت آموزش و پرورش درگیری مضاعفی با موضوع این بیماری پیدا کرده‌اند چراکه پیوند ناگسستنی با کارگاه، ماشین‌آلات، تجهیزات و فضاهای واقعی دارند. بنابراین ارائه آموزش به روش‌های مختلف آموزش از راه دور (اعم از برنامه‌های تلویزیونی و یا پلتفرم‌ها) و ارزشیابی تحصیلی در این حوزه متفاوت از حوزه آموزش‌های عمومی است از این‌رو لازم است چگونگی و شرایط پایان یافتن سال تحصیلی در این دو شاخه تحصیلی مورد بررسی قرار گیرد. از سوی دیگر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در شرایط بحران مانند سیل، زلزله و بیماری‌های همه‌گیر به دلیل توانایی و مهارت هنرجویان (دانش‌آموزان) و همچنین در اختیار داشتن امکانات کارگاهی دارای مزیت‌هایی هستند که با توجه به این توانمندی‌ها و سرمایه‌گذاری در این حوزه برای روزهای اضطرار می‌توانند مفید واقع شوند.

این گزارش به بررسی وضعیت ارائه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش در شرایط پاندمی بیماری کووید ۱۹ و نقاط ضعف آن درخصوص آموزش از راه دور و نقاط قوت در خدمات‌رسانی به جامعه و راهکارهای برون‌رفت از شرایط اضطرار اختصاص دارد.

چالش‌ها

۱. نبود زیرساخت‌های کافی برای ارائه آموزش از راه دور با توجه به تنوع رشته‌ها: شاخه فنی و حرفه‌ای دارای ۴۲ رشته نیمه‌تخصصی و شاخه کاردانش دارای ۱۶۰ رشته نیمه‌تخصصی است. همه این رشته‌ها علاوه بر دروس عمومی و پایه و دروس فنی اختصاصی دارند که ارائه آن از طریق صدا و سیما یا پلتفرم شاد یا حتی یک پلتفرم اختصاصی در این شرایط غیرممکن است مضافاً آنکه دروس فنی باید در محیط کارگاه ارائه شود تا زمینه کسب شایستگی فراهم شود.

۲. فقدان زیرساخت‌های لازم و مناسب برای ارزشیابی دروس فنی: همان‌گونه که دروس فنی از طریق فضای مجازی قابل ارائه نیستند از این طریق نیز نمی‌توان ارزیابی کرد، ارزشیابی دروس فنی باید در کارگاه صورت پذیرد.

۳. فقدان منابع آموزشی دیجیتالی کارآمد: با توجه به غیرمنتظره بودن شرایط فعلی و ماهیت خاص آموزش‌های فنی و حرفه‌ای تاکنون منابع الکترونیکی و آموزش آنلاین و روش‌های مؤثر یادگیری از راه دور نه تنها در ایران بلکه در سایر کشورهای جهان تهیه نشده است.

معاونت پژوهش‌های
اجتماعی - فرهنگی
دفتر مطالعات
آموزش و فرهنگ

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:
۲۷۰۱۷۰۳۴

تاریخ انتشار:
۱۳۹۹/۲/۲۱

۴. ضرورت قطعی برگزاری پودمان‌های فنی در کارگاه‌ها: به دلیل نامشخص بودن زمان خاموشی بیماری، زمان بازگشایی هنرستان‌ها مشخص نیست درحالی‌که به‌طور قطع قبل از برگزاری آزمون دروس فنی و پایان سال تحصیلی باید پودمان‌های فنی ارائه شوند.
۵. ضعف در توزیع یکسان منابع آموزش از راه دور (تعارض با عدالت آموزشی): مشکلات مربوط به دسترسی به اینترنت خصوصاً در مناطق روستایی و حاشیه شهرها، هزینه‌بر بودن اتصال به اینترنت، فراهم نبودن امکانات دیجیتالی برای همه خانواده‌ها و در نتیجه فقدان عدالت آموزشی تهدید دیگری در این زمینه است.
۶. ناکافی بودن آمادگی معلمان و مربیان برای پاسخگویی به مشکلات یادگیری دانش‌آموزان .

فرصت‌ها

۱. استفاده از توانمندی‌های هنرجویان: آموزش‌های فنی و حرفه‌ای نقش بسزایی در شرایط بحران مانند سیل، زلزله و یا بیماری‌های همه‌گیر دارند. مواجهه با نیازهای دنیای واقعی کار برای دانش‌آموزان (هنرجویان) یک فرصت مطلوب است چنانچه در شرایط کنونی نیز هنرستان‌ها نقش مهمی در تولید ماسک (بیش از ۲ میلیون و ۳۰۰ هزار)، مواد ضدعفونی‌کننده (بیش از ۵۸ هزار لیتر)، گان (بیش از ۶۴ هزار)، تولید افشانه‌های برقی سم‌پاشی، تعمیر و ساخت تخت‌های بیمارستانی داشته‌اند. لازم به ذکر است که این محصولات علاوه بر نقش مؤثر در تأمین نیازهای شرایط بحرانی خاص جامعه تا سه‌چهارم قیمت صرفه‌جویی در اقلام وارداتی و تا یک‌دوم قیمت صرفه‌جویی نسبت به تولیدات داخلی داشته است.
۲. استفاده از امکانات و تجهیزات کارگاه‌ها: از زمان شروع بیماری تاکنون حدود ۳۱۸ هنرستان با رعایت ضوابط بهداشتی و ایمن مشغول به‌کار بوده‌اند. این فعالیت‌ها با توافق میان سازمان غذا و دارو، وزارت صمت، دانشگاه‌های علوم پزشکی و وزارت آموزش و پرورش و با تأمین اعتبار یا مواد اولیه از سوی دستگاه‌های ذی‌ربط، خیرین و کمک‌های مردمی انجام شده است. با اختصاص منابع مالی کافی و برنامه‌ریزی منسجم‌تر می‌توان از ظرفیت هنرستان‌ها و کارگاه‌ها به‌نحو مطلوب‌تر و در سطح وسیع‌تری استفاده کرد. در حال حاضر ۱۳۰۰ هنرستان اعلام آمادگی برای تأمین نیازهای فوری کرده‌اند که تاکنون مجوزهای لازم صادر نشده است و مواد اولیه نیز تأمین نشده است. تسریع و تسهیل در این امور می‌تواند به تولید باکیفیت و بهره‌وری مناسب منجر شود.
۳. با توجه به احتمال وقوع مجدد این پاندمی یا حوادث مشابه، شرایط کنونی می‌تواند زمینه‌ساز مناسبی برای رشد خلاقیت‌های کارشناسان این حوزه در تأمین منابع آموزش آنلاین، استفاده از سیمولاتورها (شبیه‌سازها) برای پوشش‌دهی به بخشی از آموزش‌های فنی که با شبیه‌سازی امکان آموزش از راه دور دارند، ارتقای توان هنرآموزان برای پاسخگویی به نیازهای هنرجویان در آموزش‌های از راه دور باشد.

راهکارها

۱. بازگشایی هنرستان‌ها با ایجاد فضای امن: لازم است با تعامل میان وزارت آموزش و پرورش و ستاد مقابله با کرونا و با تشریح شرایط خاص آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش و ضرورت برگزاری کارگاه قبل از اتمام سال تحصیلی، دروس فنی ارائه و کارگاه‌ها برگزار شود. این امر می‌تواند با تمهیداتی مانند لباس مناسب مانند گان، دستکش، فاصله‌گذاری هوشمند و... انجام شود.
۲. تعیین زمان مورد نیاز برای تکمیل شایستگی‌های فنی: به نظر می‌رسد حداقل سه هفته به‌صورت مداوم و تمام‌وقت زمان نیاز است تا پودمان‌های فنی ارائه و سپس آزمون‌های مرتبط برگزار شود لذا باید معاونت متوسطه وزارت آموزش و پرورش با مشخص کردن زمان مورد نیاز برای هر پایه وضعیت خروج از شرایط فعلی را مشخص کند.

۳. کاهش تراکم کلاسی و کارگاهی با دو شیفته کردن هنرستان‌ها و یا زوج و فرد کردن روزهای آموزش. در حال حاضر میانگین تعداد هنرجویان در کارگاه‌های هنرستان‌های کار دانش ۱۸ نفر و در هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای ۲۱ نفر است درحالی‌که حداقل استاندارد بین‌المللی ۱۲ نفر، حداکثر ۱۸ نفر و میانگین ۱۵ نفر است که به نظر می‌رسد در شرایط فعلی با حداقل میزان استاندارد باید کلاس‌ها تشکیل شود این فرایند با دو شیفته کردن هنرستان‌ها و یا زوج و فرد کردن روزهای آموزش میسر است.
۴. الزام مجلس به دو وزارتخانه آموزش و پرورش و فناوری و ارتباطات جهت استفاده از ظرفیت‌های قانونی مانند ماده (۶۹) قانون برنامه ششم توسعه (تکلیف به وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در فراهم‌سازی امکان دسترسی الکترونیکی به کتب درسی، کمک آموزشی، رفع اشکال، آموزش مهارت‌های حرفه‌ای برای همه دانش‌آموزان شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر، حاشیه شهرهای بزرگ، و روستاها).
۵. اجرای بند «۸-۸» سند تحول بنیادین (مشارکت فعال آموزش و پرورش در مواجهه با نیازهای فوری و عمومی جامعه از قبیل شیوع بیماری‌های فراگیر و ... از طریق برگزاری دوره‌ها، اردوهای آموزشی و توجیهی برای آماده‌سازی مربیان و دانش‌آموزان). در این راستا با توجه به اجرای آموزش‌های مجازی و از راه دور و درگیر شدن خانواده‌ها با فرایند آموزش، برقراری ارتباط سیستماتیک با اولیای دانش‌آموزان و استفاده از توانمندی‌های آنان در کمک به آموزش، کمک به ارزشیابی و نظارت بر فعالیت‌های دانش‌آموزان و اهداف نظام آموزشی می‌تواند یک راهکار باشد که البته باید برای اجرای صحیح اهداف آموزشی تعامل مستمر میان والدین و مربیان صورت پذیرد. استفاده از ظرفیت دانشجویان برای کمک به دانش‌آموزان به‌عنوان معلم در محله و یا درخانه نیز می‌تواند راه‌حل دیگری باشد. ارائه دوره‌های مجازی برای توانمندسازی معلمان و هنرآموزان نیز با استفاده از ظرفیت این بند میسر است.
۶. توسعه توانایی‌های مربیان برای جایگزینی آموزش از راه دور به‌جای آموزش رودررو با ارتقای مهارت‌های فناوری اطلاعات و کمک به تهیه مواد آموزش الکترونیک، بهره‌گیری از توان کارشناسان یا مشاوران آموزش از راه دور و آنلاین، گسترش منابع آموزش اعم از منابع مکتوب یا راهنمای آموزشی خودآموز، تولید محتواهای جدید، استقرار و گسترش فناوری‌های جدید، تهیه پلتفرم‌های یادگیری بدون ابزار آموزش با در نظر گرفتن بودجه اختصاصی برای تقویت آموزش‌های آنلاین، برگزاری ویدئو کنفرانس برای تعلیم مربیان و هنرآموزان، تبادل تجربیات میان معلمان و مربیان و
۷. تأمین مواد اولیه لازم برای تولید اقلام مورد نیاز با استفاده بهینه از فضاها و تجهیزات کارگاهی و توانمندی هنرجویان توسط دستگاه‌های ذی‌ربط و رفع موانع قانونی بازگشایی این مراکز با وضع پروتکل‌های خاص از جهت حفظ سلامت و ایمنی هنرجویان در زمان فعالیت به‌ویژه با رویکرد فعالیت تمام‌وقت تابستانه این مراکز و هنرستان‌ها برای تولید انبوه مواد بهداشتی مورد نیاز سال تحصیلی آینده مدارس آموزش و پرورش.
۸. توزیع اقلام تولیدی بهداشتی و مراقبتی برای مدارس کشور.
۹. برنامه‌ریزی برای تولید حداکثری اقلام بهداشتی و مراقبتی از جمله ماسک، دستکش و ... توسط هنرجویان و هنرستان‌ها در بازه زمانی بهار و تابستان و متناسب با اندازه و سایز کودکان و نوجوانان دانش‌آموز و توزیع آنها از طریق ادارات مناطق.
۱۰. در اختیار گذاشتن فضا و زیرساخت‌های فنی مدارس به بخش‌های مردمی برای تولید اقلام بهداشتی برای کسب آمادگی تهیه جهت مواجهه مؤثر با شیوع این بیماری در سال تحصیلی آتی.

